

मराठी विज्ञान परिषद

विज्ञान भवन, वि. ना. पुरव मार्ग, शीव-चुनाभट्टी, मुंबई ४०००२२

दूरध्वनी (०२२) - २४०५४७१४ / २४०५७२६८

Email: office@mavipamumbai.org Website: www.mavipa.org

मराठी विज्ञान परिषदेचा भारतरत्न सर मोक्षगुंडम विश्वेश्वरय्या अभियांत्रिकी पुरस्कार

एखाद्या देशाची सुबत्ता वाढते, लोकांचे जीवनमान सुधारते, त्या देशात संपत्ती मोठ्या प्रमाणावर निर्माण होते, तेव्हा तिथे कोणते घटक कार्यरत असतात? अनेक गोष्टींचा उल्लेख करता येईल; आणि त्या सर्व महत्त्वाच्या आहेतच. पण जगातील श्रीमंत राष्ट्रांकडे एक धावती नजर टाकली, तरी लक्षात येईल, की यातील सर्वात महत्त्वाचा घटक आहे 'विज्ञान आणि तंत्रज्ञान'. त्यातली प्रगती, त्यातले संशोधन, नाविन्यपूर्ण संकल्पनांच्या आधारावर निर्माण झालेली तंत्रशास्त्रे आणि एकूणच समाजावर असलेला वैज्ञानिक दृष्टीकोनाचा प्रभाव. आपल्या देशालाही सुबत्ता हवी असेल, सर्व-सामान्यांचे जीवनमान सुधारायचे असेल, आत्महत्यांच्या दुष्टचक्रातून शेतकऱ्यांची सुटका करायची असेल, तर मार्ग विज्ञान-तंत्रज्ञान हाच असू शकतो. खरे तर, त्यासाठी आवश्यक बुद्धिमत्ता आपल्याकडे आहे. हुशार विद्यार्थी आहेत. उच्च दर्जाचे संशोधन कौशल्य आहे. चांगल्या प्रयोगशाळा आहेत, विद्यापीठे आहेत. पण विज्ञान-तंत्रज्ञान यांच्या आधारे संपत्ती निर्मिती करण्यातले आपले यश फार मर्यादित आहे.

याचे एक कारण कदाचित हे आहे, की इथल्या विज्ञान संशोधनाची नाळ इथल्या समाजाशी जुळलीच नाही. संशोधनासाठी घेतलेले प्रश्न एका पातळीवरचे असतात आणि समाजाचे प्रश्न असतात दुसऱ्याच पातळीवर. अशा संशोधनातून तंत्रज्ञान निर्माण होणार कसे आणि संपत्ती निर्माण होणार कशी? पण या परिस्थितीतही काही तंत्रज्ञाने लोकांपर्यंत पोहोचवणारे उत्साही कार्यकर्ते आहेत. त्यांचे कार्य प्रेरणादायी आहे. अशांपैकी एका यशस्वी अभियंत्याच्या नावे पुरस्कार देऊन गौरव करण्याचे मराठी विज्ञान परिषदेने ठरविले आहे व ते दरवर्षीच्या १५ सप्टेंबर या राष्ट्रीय अभियंतादिनी देणे उचित ठरेल.

मराठी विज्ञान परिषदेस मिळालेल्या रु. २ लाखांच्या देणग्यांमधून परिषद दरवर्षी १५ सप्टेंबर या राष्ट्रीय अभियंतादिनी रु. १०,०००/- चा एक पुरस्कार वर्ष २०१८ ते वर्ष २०२७ अशी दहा वर्षे देणार आहे.

भारतरत्न सर मोक्षगुंडम विश्वेश्वरय्या (१५ सप्टेंबर, १८६१ ते १२ एप्रिल, १९६२) हे श्रेष्ठ अभियंता होते. जन्म कर्नाटकातला, मुळचे तेलुगु - आंध्र प्रदेशातील कुर्नूल भागातील मोक्षगुंडम गावचे. प्राथमिक शिक्षण कर्नाटकातील चिक्क-बल्लापूर या खेड्यात आणि पुढे १८८०मध्ये बंगळुरुच्या सेंट्रल कॉलेजमधून अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीत परंतु विशेष गुणवत्तेत बी.ए. उत्तीर्ण. बंगळुरुहून बी.ए. झाल्यावर पुण्याला आले आणि १८८३मध्ये कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंगमधून सिव्हील इंजिनिअर झाले. या परीक्षेत ते तत्कालीन मुंबई प्रांतात पहिले आले. त्यानंतर त्यांनी पहिली नोकरी तेव्हाच्या मुंबई राज्यातील नाशिक, खानदेश आणि पुणे येथे केली. पुण्याला ते खडकवासला धरणावर असताना १९०३मध्ये त्यांनी पावसाळ्यात धरणामध्ये जास्त पाणी आल्याने धरण असुरक्षित होऊ नये म्हणून निर्माण केलेल्या स्वयंचलित स्लुईस गेट्स अद्वितीय ठरल्या व त्यानंतर ग्वाल्हेरच्या टायग्रा आणि म्हैसूरच्या कृष्णराज सागर धरणावर त्या वापरल्या गेल्या. १९०६मध्ये त्यांनी एडनला पाणी व सांडपाण्याची व्यवस्था करून दिली. हैदराबाद शहराला पूरनियंत्रण योजना तर केलीच पण एरवी जाणवणाऱ्या पाण्याच्या तुटवड्यासाठी उस्मानसागर आणि हुसेनसागर या तलावांची निर्मिती करून दिली, जी आजही उपयोगी पडते. विशाखापट्टणम येथे समुद्राच्या लाटांमुळे होणारी धूप त्यांनी थांबवली. बिहारमध्ये गंगेवरील मोकामा पुलासाठी त्यांनी काम केले. पुढे ते म्हैसूरचे दिवाण झाल्यावर त्यांनी कावेरी नदीवर कृष्णराज सागर धरण बांधले, म्हैसूर सोप फॅक्टरी सुरू केली, म्हैसूर आयर्न अँड स्टील फॅक्टरी सुरू केली, पॅर्सिटोल्ड लॅंबोरेटरी, बंगळुरुला जय चामराज पॉलिटेक्निक, कृषी विद्यापीठ, कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग, बँक ऑफ म्हैसूर, म्हैसूर चेंबर ऑफ कॉमर्स, कन्नड परिषद अशा संस्था सुरू केल्या. त्यांच्या प्रेरणेने हिदुस्तान एअर क्राफ्ट आणि प्रीमिअर ऑटोमोबाईल या कंपन्या वालचंद हिराचंद ह्यांनी सुरू केल्या. त्यांना १९५५मध्ये भारतरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

अशा या देश घडवणाऱ्या अभियंत्याच्या जन्मदिनी म्हणजे १५ सप्टेंबर या दिवशी दरवर्षी राष्ट्रीय अभियंता दिन साजरा केला जातो.

मराठी विज्ञान परिषद

विज्ञान भवन, वि. ना. पुरव मार्ग, शीव-चुनाभट्टी, मुंबई ४०००२२

दूरध्वनी (०२२) - २४०५४७९४ / २४०५७२६८

Email: office@mavipamumbai.org Website: www.mavipa.org

पुरस्काराचे नियम :

- हा पुरस्कार मराठी विज्ञान परिषद पुरस्कृत आहे.
- पुरस्कार २०१८ ते २०२७ अशी दहा वर्षे दिला जाईल.
- हा पुरस्कार भारतरत्न सर मोक्षगुंडम विश्वेश्वरय्या ह्यांच्या नावे दिला जाईल.
- आतापर्यंत अभियांत्रिकीतील एकेक शाखा घेऊन त्यात संशोधनात्मक समाजोपयोगी काम करणाऱ्या एका व्यक्तीस हा पुरस्कार दिला गेला. **यापुढे कोणत्याही शाखेतला अभियंता यासाठी नामांकन पाठवू शकणार आहे.**
- २०१८ या पहिल्या वर्षी स्थापत्य अभियांत्रिकी, २०१९मध्ये रसायन अभियांत्रिकी आणि वर्ष २०२०साठी यंत्र अभियांत्रिकी ही शाखा निवडली होती. **वर्ष २०२१पासून हे नामांकन खुले आहे.**
- या पुरस्काराची प्रवेशिका १० सप्टेंबर, २०२१पर्यंत मराठी विज्ञान परिषदेच्या संकेतस्थळावर दिलेल्या लिंकचा वापर करून ऑनलाईन भरावयाची आहेच; संकेतस्थळ - www.mavipa.org
- पुरस्कार वितरण समारंभ दरवर्षी १५ सप्टेंबरला मुंबईतील एखाद्या अभियांत्रिकी महाविद्यालयात होईल. मात्र, त्या दिवशी रविवार असेल तर आदल्या दिवशी अथवा दुसऱ्या दिवशी तो कार्यक्रम होईल. पुरस्कार वितरण समारंभात विजेत्याने ३० ते ४५ मिनिटे आपले काम पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशनद्वारे सादर करणे आवश्यक आहे. बाहेरगावच्या व्यक्तीला वेगळा प्रवास खर्च दिला जाणार नाही.
- रु. १०,०००/-, स्मृतीचिन्ह आणि सन्मानपत्र असे पुरस्काराचे स्वरूप राहिल.**
- आलेल्या प्रवेशिकांतून एका प्रवेशिकेची निवड मराठी विज्ञान परिषदेने नेमलेल्या समितीमार्फत केली जाईल व त्या समितीचा निर्णय अंतिम राहिल.
- प्रवेशिका मागविण्यासाठी मराठी विज्ञान परिषदेच्या वेबसाईटवर (www.mavipa.org) आणि मुंबईच्या मराठी वर्तमानपत्रात दरवर्षी जून-जुलै-ऑगस्ट महिन्यात निवेदन प्रसिद्ध केले जाईल.
- मविपच्या संकेतस्थळावरील (www.mavipa.org) किंवा www.mavipa.org/science/activity/award/bsmvengg) या लिंकवर आपल्याला सादर पुरस्काराची माहिती मिळेल. माहितीसोबत असलेले आवेदन अर्थात अर्ज भरावा. हे आवेदन सादर केल्यानंतर आपणास ई-मेल येईल (आपला इनबॉक्स आणि स्पॅम फोल्डर दोन्ही तपासावे). त्यामध्ये दिलेल्या लिंकचा वापर करून आपण आपली प्रवेशिका भरून सादर करावी. त्यात आपण केलेल्या कामाचे संक्षिप्त तसेच, विस्तृत सचित्र वर्णन असणे आवश्यक आहे.
- पुरस्कार त्या-त्या वर्षीच्या १५ सप्टेंबरला चाळीस अथवा त्यापेक्षा कमी वय असणाऱ्या व्यक्तीला मिळेल.
- वरील अट / अटी गरजेनुसार शिथिल करण्याचे अधिकार मराठी विज्ञान परिषदेकडे रहातील.

कार्यवाह,

मराठी विज्ञान परिषद

मराठी विज्ञान परिषद

विज्ञान भवन, वि. ना. पुरव मार्ग, शीव-चुनाभट्टी, मुंबई ४०००२२

दूरध्वनी (०२२) - २४०५४७१४ / २४०५७२६८

Email: office@mavipamumbai.org Website: www.mavipa.org

Sir Mokshagundam Vishweshvarayya Award in Engineering

What could be the factors responsible when a country prospers, the standards of living improve or when wealth is created on a large scale? Many things could be responsible; and they are all important. But a quick look at the world's richest nations would reveal the most important factor is 'Science and Technology' and research in it, the innovative concepts and the scientific outlook of the overall society. If we want prosperity, enrichment of common man and to get rid the farmers of the evils of suicide; Science & Technology alone is the only way for which there isn't any scarcity of intelligence. We have brilliant students, a high-quality research expertise, good laboratories and universities. But the success of generating wealth based on science-technology is very minimal.

The reason behind this would be, that the scientific research is not in consistent with the needs of society; the problems selected for research are different from the needs. Under the circumstances, there won't be a creation of technology from research and wealth as a result! But despite this situation, there are enthusiasts with their technologies reaching out to the society; their work is inspirational. Marathi Vidnyan Parishad has therefore decided to honor such researcher by awarding him/her an award in the name Sir Mokshagundam Vishweshvarayya, one of the most successful engineers in this country and it will be appropriate to give award on National Engineers Day i.e. on 15th September every year.

Marathi Vidnyan Parishad – from the donations it received of Rs. 2 lakh – has decided to give an award of Rs. 10,000/- every year on 15th September, the National Engineers Day, from 2018 up to 2027.

Bharat Ratna Sir Mokshagundam Vishweshvarayya (September 15, 1861 to April 12, 1962) was the finest engineer; born in Karnataka, native Telugu - Mokshagundam village in Kurnool area of Andhra Pradesh. Primary education in Chikk-Ballapur in Karnataka and later in 1880 passed BA at Bengaluru's Central College, in extremely unfavorable conditions but in special excellence. After BA he came to Pune and became a Civil Engineer from the College of Engineering, Pune in 1883. In this examination he stood first in the then Bombay province. After that he did his first job at Nashik, Khandesh and Pune in the then Bombay State. In 1903, when he was on the Khadakvasla dam in Pune, he developed automatic sluice gate valves to prevent the dam from being unsafe due to floods; this became a unique of its kind and was subsequently used on Tigra Dam at Gwalior and Krishnaraja Sagar Dam, Mysore. In 1906, he provided water and sewage arrangements at Aden. While developing flood control schemes for the city of Hyderabad, he also constructed Osmanasagar and Hussainasagar lakes to handle the water scarcity; this is useful even today. He was instrumental in developing a system to protect Vishakhapatnam port from sea erosion. He worked for Bihar's Mokam bridge on Ganga river. Later, after being Diwan of Mysore, he built Krishnaraj Sagar dam on the Kaveri river, started the Mysore Soap Factory, started the Mysore Iron and Steel Factory, and institutes like Paracitold Laboratory, Jay Chamraj Polytechnic, Bangalore University, College of Engineering, Bank of Mysore, Mysore Chamber of Commerce, Kannad Council. With his inspiration Walchand Hirachand started Hindustan Aircraft and Premier Automobile Companies. He was awarded the Bharat Ratna in 1955.

On the birthday of such eminent engineer, a National Engineers Day is celebrated every year on 15th September, throughout India.

मराठी विज्ञान परिषद

विज्ञान भवन, वि. ना. पुरव मार्ग, शीव-चुनाभट्टी, मुंबई ४०००२२

दूरध्वनी (०२२) - २४०५४७९४ / २४०५७२६८

Email: office@mavipamumbai.org Website: www.mavipa.org

Rules for the award:

1. This award is instituted by Marathi Vidnyan Parishad (MaViPa).
2. The award is for a period from 2018 up to 2027.
3. **The award is in commemoration of Sir Mokshagundam Vishweshvarayya.**
4. So far one branch of Engineering was chosen for a particular year, and the award was given to a researcher of the said Engineering branch having produced research work to the benefit of the society. **This year onwards the Engineer from any branch can send his nomination for the Award.**
5. Civil Engineering, Chemical Engineering & Mechanical Engineering disciplines were chosen for 2018, 2019 & 2020 respectively. **From the year 2020, the nomination is open.**
6. The entries for the award shall be sent through the link given on Marathi Vidnyan Parishad website www.mavipa.org before 10th September, 2021.
7. The award will be conferred every year on 15th September in one of the Engineering Colleges in Mumbai. However, if 15th September falls Sunday the program will be held on the day prior or on the following day. The awardee will present his work in 30 to 45 minutes by power point presentation in the award distribution ceremony. The outstation awardee will not get travelling expenses.
8. **The award will be of Rs. 10,000/- and a memento with citation.**
9. A selection committee constituted will select the awardee from the entries received and its decision will be final.
10. For calling entries, a request will be published in the leading newspapers of Mumbai in June-July-August and on the website www.mavipa.org of Marathi Vidnyan Parishad.
11. Visit (www.mavipa.org OR www.mavipa.org/science/activity/award/bsmvengg) link of MaViPa's website for detailed information of the award. Fill in the application form besides the information. After submitting this application, you will receive an e-mail (check your inbox and spam folder, both). Fill in and submit the entry using the link given in it. It should contain a brief as well as, detailed illustrative description of the work you have done.
12. **Award will be given to a participant having age up to 40 years on the 15th September of respective award-year.**
13. The right to relax the rules of the award – if the need be – shall vest with Marathi Vidnyan Parishad.

Secretary,
Marathi Vidnyan Parishad